

להתנהג כמו אבא: אבהות לילדים בגיל הרך בראי 'מחומש ההורות'

מגישה: מור רובין מארי
עבודת התזה נכתבה בהנחייתה של פרופ' דורית ארם

מבוא

- ❖ **אבהות.** בהשוואה לעבר, אבהות טובה בחברה המערבית איננה מסתכמת בכלכלת הבית ותחזוקתו. מצופה מהאבות לקחת חלק בגידול הילדים ולפעול לקידום התפתחותם (Taskin & Erkan, 2009). האבות מעוניינים להיות מעורבים בטיפול בילדיהם ומשתדלים לחלוק זמן רב יותר עמם (Kaufman, 2013).
- ❖ הורים מתאימים את התנהגותם למאפייני הילד שלהם (Belsky, 1984).
- ❖ **טמפרמנט** מוגדר כהתנהגויות הנובעות מבסיס ביולוגי. הן נצפות כבר בילדות המוקדמת (Deckard-Deater, Mullineaux, Petrill & Thompson, 2009).
- ❖ לטמפרמנט לשלושה מדדים: 'שליטה מאומצת' (Effortful Control), 'רמת פעילות' (Surgency) ו'רגשיות שלילית' (Negative Affect) (Rothbart, 1973).
- ❖ מחקרים אודות טמפרמנט של ילדים והתנהגות אימותיהם (למשל: Lecheile, Spinrad, Xu, Lopez & Eisenberg, 2020) הראו קשר מובהק בין השניים.
- ❖ חקר הקשר בין טמפרמנט הילדים והתנהגות אבותיהם לא זכתה להתייחסות מספקת (Kotila, Schoppe- Sullivan & Dush, 2014).
- ❖ התנהגות האבות במחקר נבחנה דרך פריזמת מודל "מחומש ההורות".
- ❖ **מודל "מחומש ההורות"** כולל חמישה עקרונות להתנהגות הורית מיטיבה: **שותפות בין מטפלים מרכזיים בילד, מנהיגות הומאנית, הבעת אהבה ללא תנאי, הענקת עצמאות והנהגת כללים.**

מטרות המחקר

- ❖ לתאר את יישום ההתנהגות ההורית של אבות בישראל לפי עקרונות 'מחומש ההורות'.
- ❖ לעמוד על הקשר שבין מדדי הטמפרמנט של ילדים להתנהגויות ההוריות של אבותיהם.
- ❖ לבחון את התרומה של טמפרמנט הילד ומדדי הרקע של המשפחה לניבוי יישום כל אחד מעקרונות 'מחומש ההורות' על-ידי האבות.

שיטה

משתתפים: 225 אבות ישראלים בעלי השכלה מגוונת (רובם נשואים - 91.60%) לילדים בני 2-7 שנים. כלים:

- ❖ שאלון פרטים אישיים: שאלות בנוגע לגיל האב, גיל הילד ומינו, מספר הילדים במשפחה, מספר שעות עבודה שבועיות של האב, הסטטוס המשפחתי של האב והשכלתו.
- ❖ שאלון התנהגות הורית- שאלון לדיווח עצמי (ארם ושגיא, 2018). מכיל 53 היגדים אודות חמשת עקרונות המחומש: שותפות (14 פריטים), מנהיגות (10 פריטים), אהבה (12 פריטים), עצמאות (8 פריטים), כללים (9 פריטים). האבות נדרשו לדווח את רמת יישום התנהגותם בסולם ליקארט של 1-6 לגבי כל אחד מההיגדים (1- 'אף פעם' ועד 6- 'תמיד').
- ❖ שאלון טמפרמנט הילד- שאלון להערכת טמפרמנט הילד, לפי דיווח האבות. Rothbart, Ahadi, Hershey & CBQ: The Children's Behavior Questionnaire (Fisher, 2001). במחקר נעשה שימוש בגרסה מקוצרת של השאלון (Putnam & Rothbart, 2006). מטרתו להעריך את טמפרמנט הילד בשלושה ממדים: רמת פעילות, רגשיות שלילית ושליטה מאומצת. כל מדד כולל 12 פריטים וכל פריט נמדד באמצעות סולם ליקארט של 7 דרגות (1- 'לגמרי לא נכון' ועד 7 'מאוד נכון') ודרגה נוספת המציינת שהפריט לא רלוונטי.
- ❖ הליך: 100 אבות גויסו בעזרת גנות וענו על שאלונים מודפסים, 125 אבות נוספים גויסו באמצעות חברת סקרים, אשר הפיצה את השאלונים באופן מקוון.

ממצאים עיקריים

קשרים בין התנהגות אבהית לטמפרמנט הילד

מדדי טמפרמנט	מנהיגות	שותפות	אהבה	עצמאות	כללים
רמת פעילות	.23***	.20**	.22**	.22**	.17**
רגשיות שלילית	-.08	-.19**	.01	.02	.15*
שליטה מאומצת	.30***	.21**	.34***	.30***	.22**

מחומש ההורות: ממוצעי יישום העקרונות

נמצאו הבדלים מובהקים ברמת יישום העקרונות: אהבה < מנהיגות = שותפות < עצמאות = כללים

מסקנות לשדה המעשי

לאבות תפקיד משמעותי בחיי ילדיהם. התנהגותם קשורה למאפייני ילדם ולמדדי רקע משפחתיים. חשוב להעלות את מודעות ההורים, המטפלים המשפחתיים והצוותים החינוכיים לממצאים אלו.

ניבוי התנהגות אבהית

יישום עקרונות "מחומש ההורות" על-ידי האבות מנובא על ידי מדדי הרקע של המשפחה ועל-ידי טמפרמנט הילד. פרט לעקרון הכללים אשר מנובא על-ידי טמפרמנט הילד בלבד.

כללים	עצמאות	אהבה	שותפות	מנהיגות
• טמפרמנט ילד: רמת פעילות, שליטה מאומצת ורגשיות שלילית גבוהים יותר.	• מדדי רקע: שעות עבודה רבות יותר. • טמפרמנט ילד: רמת פעילות גבוהה ושליטה מאומצת גבוהה	• מדדי רקע: ילד ואב מבוגרים יותר, ואב פחות משכיל. • טמפרמנט ילד: רמת פעילות גבוהה ושליטה מאומצת גבוהה	• מדדי רקע: ילד ואב מבוגרים יותר, ויותר ילדם במשפחה. • טמפרמנט ילד: רמת פעילות ושליטה מאומצת גבוהים יותר, רגשיות שלילית נמוכה יותר.	• מדדי רקע: אב מבוגר יותר ופחות משכיל. • טמפרמנט ילד: רמת פעילות גבוהה ושליטה מאומצת גבוהה